

Un discurs èpic, un viatge bucòlic

Cinta Pujal i Carabantes

Antropòloga i responsable dels fons audiovisuals de l'Arxiu Històric Nacional
Cinta_Pujal@govern.ad

Resum

Un discurs èpic, un viatge bucòlic.

Comentari sobre l'original del text-guió de Josep Fontbernat per al documental 'La Vall dels Prínceps'.

Resumen

Un discurso épico, un viaje bucólico.

Comentario sobre el original del texto-guión de Josep Fontbernat para el documental 'El Valle de los Príncipes'.

Résumé

Un discours épique, un voyage bucolique.

Commentaire à propos du texte script d'origine du film documentaire de Josep Fontbernat 'La Vallée des Princes'.

Abstract

An epic discussion, a bucolic journey.

Commentary on the original text-script by Josep Fontbernat on the documentary 'The Valley of the Princes'.

El 24 de novembre de 1967 el Consell General va rebre una còpia de la pel·lícula *El Valle de los Príncipes*, rodada íntegrament a Andorra, en agraïment per haver-hi col·laborat en el rodatge i la realització.

Es tracta d'un curtmetratge sobre Andorra fet en color, en 16 mm i en versió castellana.

L'espectador comença l'itinerari des de l'interior d'un automòbil que circula per una estreta carretera, i que està entrant a Andorra per la frontera del riu Runer. Un cop formalitzats els tràmits duaners propis de la dècada dels 60, se segueix la ruta per pobles, es veuen monuments i art, al mateix temps que s'explica l'organització econòmica, política, administrativa i la cultura del país. El viatge s'acaba quan l'automòbil surt del país per la frontera del Pas de la Casa.

Existeix una versió cinematogràfica en català? Què més sabem d'*El Valle de los Príncipes*?

La Societat Andorrana de Ciències n'ha localitzat, entre la documentació personal de Josep Fontbernat, el guió i l'argument en versió catalana. Desconeixem, però, l'existència d'aquesta versió cinematogràfica que va ser dirigida i realitzada pel millor director artístic català i un dels millors d'Espanya, Juan Albert Soler. No només aquest crèdit és de primera línia, sinó que també l'operador en cap, Ricard Albinyana, era un destacat director de fotografia de pel·lícules i curtmetratges entre els anys 50 i 60 del segle passat; Manel Saló, que consta com a responsable de l'argument, i l'artista Rosa Biadiu, com a ajudant de muntatge, també cal destacar-los com a col·laboradors en la realització d'aquest curtmetratge que compta, en definitiva, amb una plantilla tècnica de primer ordre.

...comença aquest bucòlic viatge per les valls d'Andorra entre paisatges i escenes que mostren un territori ancorat en un present rural que conviu tranquil·lament amb la tradició i la modernitat representada per l'arribada de l'electricitat, el telèfon, la banca, el turisme, l'esquí i la ràdio. Es vol mostrar un país que viu en harmonia amb l'art, amb el cultiu del tabac i amb l'agricultura, amb una organització política particular i una estructura jurídicoadministrativa pròpia.

Ara bé, tot i que els textos són pràcticament iguals, no són idèntics.

La defensa de la territorialitat pirinenca del “petit Principat d’Andorra”, reconegut en el discurs com a més català que espanyol i més espanyol que francès, és diferent depenent de si es tracta de la versió castellana de la pel·lícula o del text català de Josep Fontbernat. En la versió cinematogràfica en castellà es fa més incidència a la vinculació i proximitat amb Barcelona que amb Tolosa o Perpinyà, tal com es fa constar en el guió en català de Josep Fontbernat, que com expressava en una entrevista: “Jo crec que el futur d’Andorra està en ser una nació, una nació federada amb Catalunya, València, Mallorca, el Rosselló i tots els països catalans”¹.

També, tot parafrasejant uns versos de Mn. Cinto Verdaguier en deixar la vall d’Incles, és més extensa i nostàlgica la versió catalana que reproduïx els versos de la Fada de Fontargent que no pas la cinematogràfica en la qual després de traduir dos versos del poema Canigó continua: “Soldeu es el pueblo más alto de la península Ibérica” mentre que en la versió de Fontbernat es diu que “Soldeu és el poble més alt d’Andorra”, un fet semblant passa al final de la pel·lícula, que seguint en el to èpic de Josep Fontbernat:

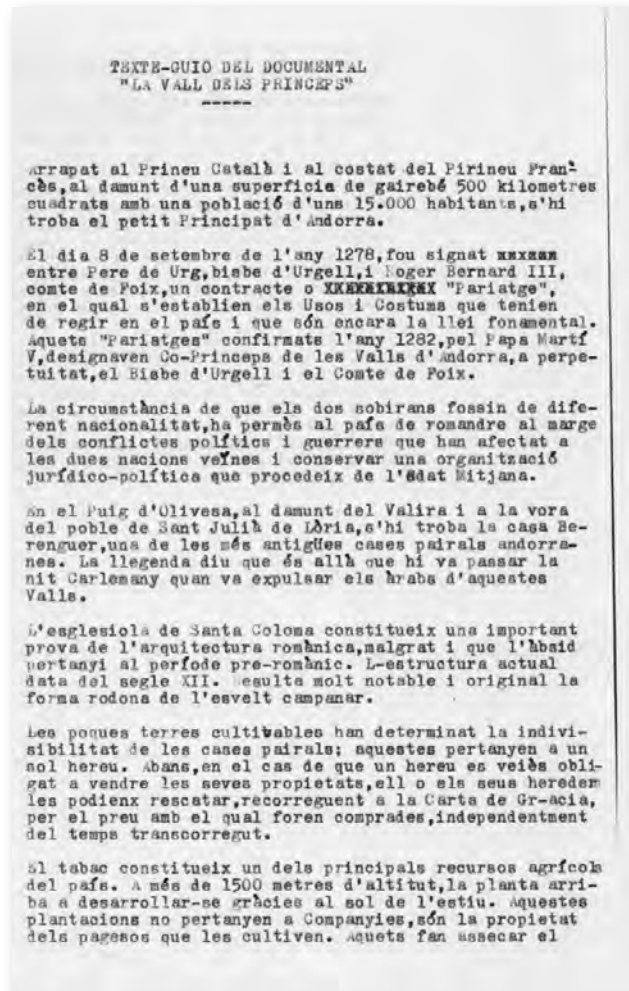
“Tot això, i molt més, és Andorra...! Aquesta Vall dels Prínceps amb les seves institucions, costums i lleis medievals adaptades a la vida moderna: així és aquest petit país, ple de contrastos i de bellesa, d’art i de pau”.

Contrasta amb el lacònic final de la versió en castellà:

“Así es Andorra, este es el Valle de los Príncipes con sus instituciones, costumbres y leyendas medievales adaptadas a la vida moderna”. Una altra escena i un altre moment on la temàtica s’aborda des de dos punts completament oposats, segons si ens referim a la versió cinematogràfica en castellà o a la versió en català de Josep Fontbernat, és quan es tracta de les emissores de ràdio a Andorra. En la versió de Josep Fontbernat es parla de l’existència de Ràdio Andorra i la posterior construcció de Ràdio les Valls (Sud Ràdio) i fa referència a la convivència de les dues emissores que s’escolten en diferents indrets i a la quantitat de turistes que a l’estiu es desplacen a les antenes del cap del port d’Envalira. En canvi, en la versió en castellà no s’estalvien els comentaris sobre el conflicte sorgit entre les dues ràdios fins al punt de fer referència a *la pequeña guerra de las ondas*. En la versió cinematogràfica, les imatges d’una Andorra rural que es va modernitzant van acompanyades d’una narració feta per un professional de voz de *España*, que intepreta el text amb to bucòlic una

mica diferent de l’èpica que usava Josep Fontbernat en recitar les *Glosses a Sud Ràdio*. De Josep Fontbernat em ve a la ment la seva veu, no la seva fesomia. Fent un exercici d’imaginació, podem veure la pel·lícula i imaginar la veu trencada i escoltar el to entusiasta del mestre Fontbernat?

El Valle de los Príncipes es va projectar als cinemes Arcadia de Barcelona l’any 1969 com a curtmetratge acompanyant *Té i Simpatía*, la polèmica obra de Vincent Minelli.

1. *El Glossari de Fontbernat*. Editorial Andorra, 2010, p. 48 extret del llibre *Sis-cent noranta-tres anys després* d'Eldà Amigó i Antoni Morell. Casa de la Vall. Andorra, 1971

(II) "Texte guió del documental
"La Vall dels Prínceps".

tabac, trien les fulles, les lliguen en feixos i les venen a les fàbriques.

Els cigarros-~~xxxx~~ puros que es lliguen en aquesta secció, no van realment destinats al consum dels fumadors, més aviat constitueixen un objecte de present, un record turístic "un souvenir" pel foraster que passa per Andorra.

Aquest és el Pont Romànic de Sant Antoni, segurament el més antic d'Andorra.

Molts aficionats a la pesca acudeixen, cada any, vinguen de d'Espanya i de França, als rius andorrans. En ells hi abunden les truites i sobretot de la varietat..... de gust esquisit, i gairebé sempre d'una bona mida, aquí la teniu per a contemplar-la!

Però no sempre les truites s'agafen d'una manera estrictament deportiva! Ja fa un temps, els viviers s'han convertit en una indústria activa i remunadora, que no solament abasteix els restaurants i hotels del Principat, sinó que compta també amb un important mercat exterior; de manera que no és indispensable carregar-se de paciència, i armar-se amb complicats aparells i mosques i cues sofisticats i altres formatges fermentats, per a deleitar-se amb un parell de succulentes truites rostites a la "llosa", al damunt d'una pedra de pissarra calenta, plat molt típic en les contrades pirenenques.

Tot d'una, els boscos s'enfilen i s'extenen vora la vall, vorejant prats i poblets, és la naturalesa en tota la seva bellesa, plena de remors i d'ombres, solithria i misteriosa; una fulla que cau, el cant d'un ocell, el pas d'un llenyataire, tot això en resulta la combinació d'un somni que ens transporta a les màgiques boscodries poblades de remors i d'ocells.

La riquesa forestal és el patrimoni de tothom. Tots els andorrans poden adquirir tota la fusta que els hi cal per a construir-se el seu habitatge o els seus estris, ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ i la llenya per a començar a batre el fred durant les ~~xx~~ rigoroses jornades de l'hivern.

La multitud de turistes que ens visiten ha fet prosperar la indústria hotelera, notable per les seves modernes instal·lacions, pel seu acurat servei i l'excel·lència de la seva cuina, gràcies a tot això, els forasters hi són cada vegada més nombrosos.

El servei de correus ofereix una particularitat, segurament única al món: el franqueig de la correspondència

(III) "Texte guió del documental
"La Vall dels Prínceps".

destinada a l'interior del país, és gratuïta; només cal posar-la a la bústia i l'administració del Correu s'encarrega de fer-la arribar al seu destinatari.

Els andorrans estan molt orgullosos de la seva nova central telefònica, de l'automatisme dels serveis que representa un avanç notable, i al mateix temps, un esforç considerable per un país d'un nombre tant reduït d'habitants.

Les Escaldes i Andorra la Vella -que és la capital-, són les poblacions més importants del Principat, veraders centres turístics i comercials; encare que integrats a diversos "Quarts" o Municipis, apareixen virtualment units, com si fossin una prolongació l'un de l'altre, ja que constitueixen una sola Parròquia. La gran profusió dels establiments comercials donen ~~xx~~ a aquets núclis urbans una certa aparença de moderns i dinàmics bazars, on s'hi troben aparellats els més heterogenis articles de consum.

Les activitats econòmiques i el desenvolupament del país són canalitzats i ajudats per modernes i agils institucions bancàries.

L'origen de la Casa de la Vall arrenca de l'Edat Mitjana.

Una important restauració realitzada durant el segle XVI, l'hi va imposar l'estructura que se'ns presenta en l'actualitat, fent la salvetat d'alguns afegiments que s'hi han fet.

En el magnífic ~~xxx~~ arc que hi ha a l'entrada s'hi llegeix la data en la qual aquella reforma es va acabar.

La Casa de la Vall és el ~~xxxx~~ seti de les institucions andorranses i representa el símbol de la tradició i de la unitat del país.

Aquí, en la sala de justícia, s'hi celebren les sessions del Tribunal de Cortes, la més alta i suprema autoritat judicial en matèria penal; el càrrec de president recau en la persona del Magnífic Jutge d'Apel·lacions, i, té caràcter vitalici; és alternativament designat per un i altre Co-Prínceps.

En la Sala de Recepcions, s'hi poden admirar les magnífiques pintures murals del segle XVI, que representen diverses escenes de la Passió de Crist. Per la seva composició, estil i la anacrònica indumentària dels personatges, revelen possiblement alguna influència de l'escola flamenca.

(VI) Text-guís del documental
"La vall dels prínceps".

400 persones-hora, amb un desnivell de 250 metres; existeix encara un altre ~~tax~~ telesquí per principiants. L'estació superior del telesquí està situada a l'impressionant Pla dels Espiolets, a 2250 metres d'altitud i el punt més alt del telesquí superior, és a 2250 metres a Solden, a més del plaer del deport, s'hi afegeix la contemplació d'un meravellós paisatge, a la vegada majestuós i amable.

Seguint la que ja se'n diu la carretera de la neu cap a la frontera francesa s'arriba al Port d'Envalira, que encara no fa pas molts anys, era tancat al trànsit durant una gran part de la tardor, tot l'hivern fins a la primavera. Actualment, gràcies a les modernes màquines i turbines, el Coll d'Envalira es pot franquejar comodament tot l'any. És el Consell de les Valls que té al seu càrrec aquest important servei.

Pic Blanc.

Al cap del Port d'Envalira, a ~~2650~~ 2650 metres d'altitud, han estat construïdes les imponents i ultra modernes instal·lacions de la més alta estació radiofònica d'Europa: la Radio de les Valls, coneguda avui, sota el nom de Sud-Radio, que amb els seus 300 KW, deixa sentir la seva veu de l'Atlàntic al Mediterrà. És amb aquests vehicles especials coneguts pel nom "d'erugues" que els tècnics van a l'emissora durant l'hivern, on ~~durant~~ tot l'estiu, milers i milers de turistes visiten l'estació i poden admirar un dels paisatges més bells i més somptuosos de les serralades pirenenques.

El refugi d'Envalira, que els aficionats de l'esport blanc coneixen bé, s'anima quan arriba el cap al tard, amb l'alegria dels esquiadors, els balls moderns, el foc de la llar i la gràcia de les noies; després d'una jornada d'un sh cansament, encara queda a la joventut suficients reserves per a continuar a divertir-se i enlloc de la claror de la neu, tenen la llum de les candeles.

Unes hores de repòs ben guanyat.....i cap a la neu altre vegada....!

El Pas de la Casa és un lloc ideal, no solament per a practicar l'esport, ~~mes~~ més encara per a reposar-hi l'esperit. A uns 200 kilòmetres de Barcelona, de Tolosa o de Perpinyà, es coneix i es situa a l'emplaçament d'aquesta beatitud o participar a competicions internacionals, durar-se al sol, veure cares noves, fer amistats i parlar d'altres coses. Els campions de demà poden realitzar les primeres tentatives a les dolces pistes. Els que són més avançats en l'esport blanc, poden arribar als cims de les grans pistes per mitjà de cinc telesquís que els transporten a altituds situades entre els

(VII) Text-guís del documental
"La vall dels prínceps".

60 metres pel damunt de l'estació inicial fins als 550 metres, que es troba a 2636 metres sobre el nivell del mar, on hi és enclavada l'estació del Pic Blanc. I si sou d'aquells que cerquen l'emoció de la gran prova esportiva, ja sigui per a concurir-hi com espectador, o com a participant, en moltes d'elles us podreu apropar i fins i tot mesurar-vos amb els campions internacionals i saturar-vos, durant una gran part de l'any, de la bellesa i de l'elegància d'aquestes esport i al mateix temps de la contemplació d'un paisatge incomparable.

Tot això, i molt més, és Andorra....! Aquesta Vall dels Prínceps, amb les seves institucions, costums i lleis medievals adaptades a la vida moderna: Així és aquest petit país, ple de contrastos i de bellesa, d'art i de pau.

Fotograma de la presentació de la pel·lícula